

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในระยะปี พ.ศ. 2432 - 2490

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2526

ISBN. 974 - 562 - 186 - 2

007917

18339220

THE ORGANIZATION OF THE SANGHA EDUCATION IN THAILAND

DURING 1889 - 1947.

Mrs. Usa Chaichonich

A thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1983

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในระยะปี พ.ศ. 2432 - 2490

โดย นางอุษา ชัยโชติชัย

ภาควิชา ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ปิยนาด บุณนาค

รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกิดวิไลษฐ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

ปิยนาด บุณนาค คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

วิลาสวงศ์ พงศบุตร ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ วิลาสวงศ์ พงศบุตร)

ปิยนาด บุณนาค กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ปิยนาด บุณนาค)

วิจิตร เกิดวิไลษฐ์ กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกิดวิไลษฐ์)

ธิดา สาระยา กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สาระยา)

สุเนตร ชุตินธรานนท์ กรรมการ
(อาจารย์ สุเนตร ชุตินธรานนท์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในระยะปี พ.ศ.2432-2490
 ชื่อนิสิต นางอุษา ชัยโชติชัย
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ปิยนาดิ บุญนาค
 รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกิดวิไลษฐ์
 ภาควิชา ประวัติศาสตร์
 ปีการศึกษา 2525

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ระหว่างปี พ.ศ.2432-2490 เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข และมีการวางรากฐานการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีระบบแบบแผนที่ดีจนเป็นรากฐานของระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ตลอดจนแนวนโยบายและวิธีการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์นับแต่มีการจัดตั้งบาสวิทยาลัยขึ้น ที่วัดมหาธาตุในปี พ.ศ.2432 จนถึงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในปี พ.ศ.2489 และ 2490 รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความเปลี่ยนแปลงหลายประการในการจัดการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์กับรัฐในการจัดการศึกษาหัวเมือง การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในรัชกาลนี้มีการแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การศึกษาปรียัติธรรมแบบเดิม และการจัดการศึกษาในรูปแบบวิทยาลัย ของมหามกุฏราชวิทยาลัย กับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลังรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การศึกษาของคณะสงฆ์ได้แยกตัวออกจากการศึกษาของรัฐ เป็นผลให้การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีลักษณะมุ่งที่จะศึกษาทางด้านธรรมวินัย โดยมีการจัดตั้งหลักสูตรนักรธรรมขึ้น เพื่อให้พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง การศึกษาแบบนี้กรมได้เป็นพื้นฐานของการศึกษาของคณะสงฆ์มาจนถึง

ปัจจุบัน นโยบายและการจัดการศึกษาของสงฆ์ในรัชกาลที่ 5 และต้นรัชกาลที่ 6 นี้เป็นผลงานของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งทรงเป็นผู้นำที่สำคัญยิ่งในการศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

หลังจากสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสสิ้นพระชนม์ไปแล้ว รูปแบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงก้าวหน้ามากนัก จนถึงปี พ.ศ.2489 คณะสงฆ์ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรกขึ้น คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย และในปัจจุบันมีการสถาปนามหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ การก่อตั้งสถาบันการศึกษาของสงฆ์ทั้ง 2 แห่งนี้ แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในการศึกษาวิชาการชั้นสูง แม้ว่าการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยจะมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ แต่การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยก็ยัง เป็นผลให้เกิดความก้าวหน้าขึ้นซึ่งนับเป็นผลดีต่อคณะสงฆ์เอง และต่อสังคมไทยโดยรวมด้วย

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

a

Thesis Title The Organization of the Sangha Education in Thailand
 during 1889 - 1947.

Name Mrs. Usa Chaichonich

Thesis Advisor Associate Professor Piyantart Bunnag
 Associate Professor Vichit Kerdvisit

Department History

Academic Year 1982

The organization of the Sangha Education in Thailand was dramatically systematized and improved during the period of transition from 1889 - 1947 A.D. This foundation has become the basis of the present educational system for Thai Buddhist monks.

The objective of this thesis is to study the factors which lead to any changes in educational organization of Thai Sangha, as well as the policy and procedure which were used since Pali College was established at Wat Mahatata in 1889 A.D. until the University for Buddhist monks was founded in 1946 - 1947 A.D. The analyses of the problems and obstacles concerning the organization of the Thai Sangha education was also included in this thesis.

In the study, it is found that many changes were in the reign of King Rama V according to the cooperation between the Buddhist monks council and the government in developing educational programme for Buddhist monks in provincial areas. Two forms of Buddhist education which were used during that period were the

former Paliyadrammer study, and Mahamongkut Religions College, Mahachulalongkorn Religions College which were both in College level.

The educational system for the Sangha had segregated from the governmental management after the reign of King Rama V, putting more emphasis to aim at Dhamma disciplines. The curriculum for Dhamma practiser were formulated for the monks and the novices. Dhamma practiser has become the educational basis of Buddhist monks in present.

During the reign of King Rama V and the early period of King Rama VI, the policies concerning about educational management of Buddhist monks wer certainly the efforts and the works of the Supreme Patriarch, Prince Wachirayan varorot who was the most important leader in educational management of Buddhist monks in the mentioned period.

After the death of Prince Wachirayanvarorot, the forms of education of Buddhist monks had not much changed through 1946 A.D. when the first university of Buddhist monks "Maha mongkut Religions college"was founded and the establish ment of" Mahachulalongkorn Religions College"in the following year for being the university level of thai Sangha education.

The establishment of these two educational institutes for Buddhist monks was obviously shown the educational development of Buddhist monks. Although many problems and obstacles were faced, but the results from the Educational management of Buddhist monks still lead to the progress of Buddhist Sangha and thai Society.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจน ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ปิยนาด บุณนาค และ รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกตวิสิษฐ์ อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ในความช่วยเหลือที่ท่านทั้ง 2 ได้ให้แก่ผู้เขียนมาตลอดเวลาจนการวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ วิลาสวงศ์ พงศะบุตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สาระยา และอาจารย์ สุเนตร ชุตินธรานนท์ ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์ ยิ่งขึ้น

ขอกราบนมัสการพระคุณเจ้าวัชรบรรณิ เวศวิหหาร และพระคุณเจ้าผู้ดำเนินการใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านเอกสาร และคำแนะนำต่าง ๆ ที่ให้ความสะดวกในการค้นคว้า เอกสารของผู้เขียนมาโดยตลอด

ความช่วยเหลือและการให้กำลังใจจากน้อง ๆ และเพื่อนที่ร่วมศึกษาใน ภาควิชา ประวัติศาสตร์ รวมทั้งผู้ร่วมงานในวิทยาลัยครูนครปฐม เป็นส่วนหนึ่งที่ให้กำลังใจแก่ผู้เขียน เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความช่วยเหลือที่ได้รับจาก คุณสมพิศ มจรธร ผู้เขียนขอระลึกถึง ด้วยความขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณพ่อที่รักยิ่ง ซึ่งได้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ลูก เพื่อความสำเร็จ ในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งพี่และน้องของผู้เขียนทุกคนที่คอย เป็นกำลังใจสนับสนุนผู้เขียนด้วยดี ตลอดมา

อุษา ชัยโชติชัย

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
รายการตารางประกอบ.....	ฉี
รายการแผนภูมิประกอบ.....	ฉึ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
สภาพการศึกษาและการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยก่อน	
พ.ศ. 2432.....	4
ลักษณะการศึกษาและการสอบปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทยในสมัย	
รัตนโกสินทร์.....	18
ความสำคัญของการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย	
- ความสำคัญทางด้านศาสนา.....	38
- ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง.....	40
- ความสำคัญทางด้านจัดการศึกษาของบ้านเมือง.....	48
2 การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในระยะปี พ.ศ. 2432-2453..	54
มูลเหตุที่ทำให้มีการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย	
- สภาพการณ์ทั่วไปของคณะสงฆ์ไทย.....	55
- การปรับปรุงการศึกษาของบ้านเมือง.....	59
- ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาแบบเดิม.....	63
- การจัดการศึกษาหัวเมืองของคณะสงฆ์.....	65

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	
ในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์.....	68
แนวพระดำริของพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส.....	73
แนวความคิดของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค).....	77
การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยระหว่าง พ.ศ. 2432 - 2453..	81
- การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบเดิม.....	81
1. กำหนดการสอบ.....	81
2. สถานที่ศึกษา.....	83
- การจัดตั้งมหาธาตุวิทยาลัย.....	83
- การตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม.....	86
- การจัดตั้งวัดเบญจมบพิตรให้เป็นสถานศึกษาของ พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย.....	88
3. การปรับปรุงหลักสูตรการสอบและวิธีการสอบไล่ พระปริยัติธรรม.....	97
- การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่.....	101
1. การจัดตั้งสถานศึกษาชั้นสูงของฝ่ายธรรมยุต.....	101
- การจัดการศึกษาของมหามกุฏราชวิทยาลัย.....	103
- การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในหัวเมือง.....	137
2. การจัดตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	151
3. การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยระหว่างปี พ.ศ. 2453 - 2489	160
- การจัดการศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2453 - 2463.....	160
1. การจัดการศึกษาหลักสูตรนักธรรม.....	161
2. การรวมการศึกษาหลักสูตรนักธรรมกับการเรียน ปริยัติธรรม.....	176
3. การปรับปรุงแก้ไขการศึกษาและการสอบปริยัติธรรม...	181
4. การขยายการศึกษาของคณะสงฆ์ในหัวเมือง.....	189

- การจัดการศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2464 - 24๙8..... 201
 - 1. การจัดการศึกษาประถมศึกษา..... 202
 - 2. การตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสำหรับพระภิกษุ..... 209
 - 3. การแก้ไขปรับปรุงการศึกษาแบบนักธรรมและบาลี..... 213
- การจัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์..... 225
 - 1. สาเหตุที่เกิดการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์..... 225
 - 2. การจัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์..... 233
 - สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย..... 234
 - มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย..... 237
- 4 ปัญหา อุปสรรค และผลในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์..... 242
 - ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย..... 243
 - 1. การขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถ..... 243
 - 2. การปรับตัวของคณะสงฆ์ในการเปลี่ยนค่านิยมทางการศึกษา..... 247
 - 3. การขาดความสนับสนุนจากรัฐ..... 251
 - ผลในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย..... 258
 - 1. โอกาสในการศึกษาเล่าเรียนของประชาชน เปิดกว้างขึ้น..... 258
 - 2. ทำให้มีการปรับปรุงความประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์...
ทำให้พระสงฆ์ได้ขยายบทบาทในการพัฒนาชุมชน และการ
สังคมสงเคราะห์..... 260
 - 3. สังคมสงเคราะห์..... 261
- บทสรุป..... 265
- บรรณานุกรม..... 274
- ประวัติการศึกษา..... 293

ตารางที่	หน้า
1. แสดงหลักสูตรและคัมภีร์ที่ใช้ในการสอบปริยัติธรรม.....	19
2. แสดงหลักสูตรการสอบปริยัติธรรมของพระมอญและการเทียบประโยค กับหลักสูตรปริยัติธรรมของพระสงฆ์ไทย.....	21
3. แสดงการ เปรียบ เทียบหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบ เดิม และหลักสูตรของมหามกุฏราชวิทยาลัย.....	104
4. ตารางแสดงหน้าที่และวิธีการ เลือกกรรมการสภามหามกุฏ ราชวิทยาลัย.....	111
5. ตารางแสดงการ เที่ยบชั้นของมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการกำหนด ประโยคปริยัติธรรมแบบ เดิม.....	114
6. แสดงจำนวนนักเรียน ครู และผู้เข้าสอบของมหามกุฏราชวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2436 - 2438	119
7. แสดงการ เปรียบ เทียบหลักสูตรการสอบของนักเรียนตรีสามัญกับ นักเรียนตรีพิเศษ.....	121
8. แสดงหลักสูตรการสอบและวิธีการวัดผลในโรงเรียนหนังสือไทย มหามกุฏราชวิทยาลัย.....	126
9. แสดงจำนวนโรงเรียนนักธรรม นักเรียน และครูใน 14 มณฑล พ.ศ. 2440 - 2442	137
10. ตาราง เปรียบเทียบจำนวนผู้เข้าสอบหลักสูตรนักธรรมชั้นตรีสนามหลวง ในปี พ.ศ. 2456 - 2458	170
11. แสดงจำนวนผู้เข้าสอบและผู้สอบได้ธรรมศึกษาตรีในสนามหลวง ของมณฑลต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2472 - 2474.....	206-207
12. แสดงจำนวน วัด พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดในปี พ.ศ. 2469 - 2472.....	221

ตารางที่ (ต่อ)

หน้า

13. แสดงจำนวนพระภิกษุ สามเณร เปรียญและนิกธรรมใน ปี พ.ศ. 2472	222
14. ตารางเปรียบเทียบจำนวนพระสงฆ์สามเณรเปรียญของปี พ.ศ. 2472 พ.ศ. 2476 และพ.ศ. 2489.....	224
15. จำนวนผู้เข้าสอบนิกธรรมและธรรมศึกษาตรีโท เอก ในปี พ.ศ. 2482 - 2483.....	225

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่	หน้า
1. การรวมหลักสูตรนักธรรมและปริยัติธรรม.....	179
2. ตำแหน่งสมณศักดิ์ฝ่ายบริหารและฝ่ายปริยัติ ในปี พ.ศ. 2455	197
3. การบริหารงานของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2489	235

ศูนย์วิทยพัธพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาของรัฐมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ เพราะการศึกษาของชาวไทยในอดีตมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันวัดและสงฆ์เป็นอย่างมาก พระสงฆ์เป็นครูผู้สอนวิชาหนังสือ และอบรมศีลธรรมจรรยาให้กับกุลบุตรชาวไทย ในขณะที่เดียวกันพระสงฆ์ก็ต้องทำการศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นการศึกษาคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สืบอายุของพระพุทธศาสนา การศึกษาของพระสงฆ์และของประชาชนจึงเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นภายในระบบเดียวกัน

ความเปลี่ยนแปลงในสภาพการณ์บ้านเมือง และพระราโชบายในการที่จะปฏิรูปการศึกษาของชาติในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ด้วย ทำให้น่าสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุในการก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยการเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนและการสอบ โดยมทามกฎราชวิทยาลัย นอกจากนี้การที่คณะสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษาในหัวเมือง ก็น่าจะมีผลต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ด้วย ถึงแม้ว่าในระยะต่อมาคณะสงฆ์จะไม่ได้เข้าร่วมในการจัดการศึกษาของประเทศ แต่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ยังมีต่อไป โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านหลักสูตรการศึกษาของสงฆ์ที่สำคัญคือ มีการจัดการศึกษานักธรรมขึ้น เพื่อมุ่งที่จะให้พระสงฆ์สามเณรได้มีความรู้ในด้านธรรมวินัย มากกว่าที่จะเน้นความรู้ภาษาบาลี ควบคู่กันไปกับการเรียนหนังสือไทย การปรับปรุงหลักสูตรการเรียน และวิธีการสอบของคณะสงฆ์ทำให้น่าสนใจที่จะศึกษาว่า ในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาครั้งนี้มีวิธีดำเนินการ ตลอดจนมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ซึ่งเป็นผลให้การศึกษาของสงฆ์ขยายตัวก้าวหน้าได้ค่อนข้างช้า นอกจากนี้ก็จะทำให้ได้ทราบถึงการปรับตัวของคณะสงฆ์ในการสำรวจตนเองในด้านความประพฤติปฏิบัติ และบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ที่ควรมีต่อสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับปรุงการศึกษาของสงฆ์ ตลอดจนการตื่นตัวทางการศึกษาของสงฆ์ในการขยายการศึกษาออกไปในรุ่นมหาวิทยาลัยสงฆ์

จะเห็นได้ว่าช่วงระยะปี พ.ศ.2432-2490 นี้เป็นระยะที่มีความสำคัญมาก ในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย เพราะเป็นสมัยที่มีการเริ่มต้น การเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ตลอดจนการวางรากฐานการศึกษาของคณะสงฆ์ซึ่งจะเป็นรากฐานของระบบการศึกษาของสงฆ์ในปัจจุบันนี้ การศึกษาถึงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะเวลาี้จึงมีความสำคัญและน่าสนใจที่จะศึกษาในฐานะที่สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันหนึ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จก้าวหน้าของชาติในด้านการศึกษาของประเทศ และในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดพระศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการทางการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ในด้านการศึกษาทางฝ่ายพระพุทธศาสนา จนถึงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ตามหลักสูตรใหม่ของคณะสงฆ์
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ *ที่เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ในระยะปี พ.ศ.2432-2490
3. เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มนโยบาย และวิธีการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ.2432-2490 ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
4. เพื่อวิเคราะห์ถึงผลสะท้อนในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ที่มีต่อคณะสงฆ์เองและต่อสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาถึงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนี้ กำหนดระยะเวลาในการจัดการศึกษาตั้งแต่การจัดตั้งบาสวิทธาลัยขึ้น ที่วัดมหาธาตุ โดยเรียกว่า มหาธาตุวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2432 จนถึงการจัดตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2489 และ 2490 โดยจะศึกษาถึงลักษณะการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคตลอดจนถึงผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ จะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และเสนอรายงานเป็นแบบพรรณนา (Analytical Description) ข้อมูลที่ใช้ศึกษาจะใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารของกระทรวงศึกษาธิการ หนังสือโต้ตอบทางราชการ บันทึกความคิดเห็น พระราชบัญญัติ ประกาศของทางราชการ รวมทั้งแถลงการณ์ของคณะสงฆ์ และราชกิจจานุเบกษา นอกจากนี้ยังได้หลักฐานจากเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ และหนังสือต่าง ๆ แหล่งค้นคว้าที่สำคัญคือ ห้องสมุดวชิรญาณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดวัดบวรนิเวศวิหาร หอสมุดมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. จะทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ถึงแนวโน้มนโยบาย การดำเนินงาน และบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย รวมทั้งรูปแบบการศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงเวลาดังกล่าว
2. จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ปรับปรุงการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการนำไปประกอบการศึกษาค้นคว้าในประวัติศาสตร์การศึกษาของชาติต่อไป